

כאשר יוכאו השבוע לקבורה בישראל עצמותיהם של אדוהו חכים ואדוהו כיתצור, שנתלו במצרים אחרי שהרגו את הלורד מוין, ותעוררו שאות רבות בליבם של בני הדור אשר לא היה עדיין בחיים כאשר נפחו שני אדוהו את נישמתם. מי הם היו? מדוע הם ביצעו רצח פוליטי זה? מה היו מניעיהם? מי היה הלורד מוין? על שאות אלה ענה "העולם הזה" (891) לפני 21 שנה, במזאת עשר שנים למעשה. בניגוד למינהג, מעתיק "העולם הזה" השבוע את כתבתו המקורית ממזאת, וחד עם ציוריו של צייר צעיר ובתיאורו, כשם שמואל בק, שנתקבל אז לעבודה ב"העולם הזה" ושצויר את המאורעות שתוארו בכתבה. בק בן 18 חתם בשם "ברתור", מפני ששירת אז בצ"ל והעבודה הנוספת היתה אמורה עליו.

סיפורם של שני אליהו

אשר עצמותיהם יובאו

השבוע למצרים לישראל

"איש-הברזל" של לח"י: יצחק שמיר (יורניצקי). הוא הקים מחדש את מרכז לח"י, צירף אליו מורה-לספרות בשם ישי ראל שייב ("אלדד") הכין את התוכנית לבריחה התמונית של מנהיגי לח"י מלטרון, ביניהם נתן פרידמנילין ("גרא"), החבר השלישי של המרכז. פרידמנילין ייצא לי חופשי, שייב נאסר.

לח"י עבר התפתחות רצינית. לא היתה לו אידיאולוגיה מגובשת, פרט למלחמה בבריטים. אולם הסתמנו באופק יסודות של אידיאולוגיה חדשה. עיקרה: מילחמת השיחרור אינה "ציונית", אלא עברית, ארצישראלית, מרד של בני-הארץ נגד שליט זר.

אחד ההוגים העיקריים היה ישראל שייב. שייב התנגד בחריפות אישית לתורות ז'בו-טינסקי, עד כדי כך שביקש לסתור ממש כל פרט ופרט של דברי המנהיג הרביזני-ניסטי. ז'בוטינסקי אמר כי יש הבדל בין האנגלים הטובים (לורד בלפור) והאנגלים הרעים (מקמיקל). שייב אמר שכל האנגלי לים רעים, אויבים טבעיים לעם ישראל בארצו. ז'בוטינסקי ראה את המאבק בין יהודים וערבים, כשהאנגלים משמשים צד שלישי. שייב החל לרמוז כי היהודים והערבים הם שותפי-גורל. ז'בוטינסקי דרש לשבור את ההסתדרות. שייב החל מזכיר לטובה את המילה סוציאליזם.

הוא לא היה יחיד. ההוגה העיקרי, פריד-מנילין, התקדם באותו כיוון. הכל היה עוד בלתי-מגובש. אולם כבר נראתה תיאוריה חדשה של שותפות עברית-ערבית, שת-חושל במאבק נגד הבריטים, ותשמש אחר כך יסוד לחיים חדשים במרחב. רק במאבק יוכלו הערבים להשתכנע כי בני הארץ הם עבריים אינם סוכני האימפריאליזם הזר וראש-גשר של המערב הקולוניאלי, אלא עם שוחר-חופש, מעורה במרחב.

רצח הלורד מוין נועד להפעיל תהליך

אמר לבנו: "גורל היהודים הוא טרגדיה גדולה. יצטרכו לחשוב מה לעשות אתם אחרי המלחמה!"

אולם הלורד מוין היה קודם כל מדינאי בריטי, ודאגתו הראשונה, ואולי היחידה, היתה נחונה לאימפריה הגדולה. הוא ידע כי כל יהודי שיינצל יוסיף לקלקל את היחסים בין האימפריה לבין שליטי ערב. והוא האמין כי יחסים אלה הם הבסיס לעתיד האימפריה אחרי המלחמה. הוא לא היה היחיד שחשב כך. אולם הוא שילם בור דיעה זאת בחייו —

ההחלטה

היתה זאת אחת ההחלטות שאיש אינו יכול לקבוע בדיוק מתי תוחלטת, ומי תחליט.

כשפרש אברהם ("יאיר") שטרן מאצ"ל, בקיץ 1940, קרא לאירגונו "האירגון הצבאי הלאומי בישראל". הוא התכוון לבטא: כי ניגוד לאצ"ל הישן, שנקרא "האירגון הצבאי הלאומי בארץ-ישראל", יפעל האירגון החדש בעם ישראל בכל רחבי העולם. הי-אויב אינו הנציב העליון, היושב בירושלים. האויב הוא האימפריאליזם הבריטי באשר הוא שם, והמלחמה בו תתנהל בכל הי-ארצות, בכל היבשות.

שטרן העלה את הרעיון להרוג את השר הבריטי לענייני המזרח-התיכון. היה זה אז סר אוליבר ליטלטון, אחד מעמודי התווך של המפלגה השמרנית, שרה-מושבות הי-בריטי בשנים האחרונות. אולם עוד לפני שהתגבשה תכנית מעשית, נתפס אברהם שטרן בעלית גג בשכונת פלורנטיין, תל-אביב, נקטל על-ידי קצין-המשטרה מורטון. אירגונו נופץ לרסיסים, כל מנהיגיו נכלאו.

עברו שנתיים. ליטלטון מסר את תפקידו למונטגון, מונטגון למוין. איש מהם לא שם את לבו במיוחד לכך שבינתיים קרה משהו בארץ-ישראל. ממנהיג-המעצר במועד ברח גבר צעיר, חסון, איש-פעולה מלידה,

שני אליהו בעיני שמואל בק

צייר שמואל בק על-פי התצלום ההיסטורי של אליהו חכים (למעלה) ואליהו כיתצור (למטה). שמואל בק באולם בית-המישפט בעת המישפט הסוער, שבמהלכו ניסו השופטים המצריים, שפחדו מהאנגלים, למנוע את השמעת הצהרותיהם הפוליטיות של שני הנאשמים, אשר עוררו את התלהבות הציבור המצרי. השופטים נכנסו לעימות עם מיטב עיתונאי העולם, שבאו לסקר את המישפט, ואשר לא ניתן להם לרשום באולם בית-המישפט את הדברים.

חמת הבורים וזכה לאות הצטיינות של המלכה (ויקטוריה), תבר-פרלמנט משך 24 שנים, חבר עיריית לונדון, מפקד-גדוד ו-קצין-מטה במלחמת-העולם הראשונה, תת-שר המלחמה, מזכיר כלכלי לשר-האוצר, שר החקלאות והדיג, חבר מספר ועדות מלכותיות, שרה-מושבות, מנהיג בית-הלורדים, חבר מועצת המלך, ולאחרונה שר לענייני המזרח-התיכון בקאהיר. בעלה של הליידי אבלין ארסקין, שמתה חמש שנים לפניו, אב לשני בנים, שאחד מהם מת. מאחורי העובדות היבשות הסתתר גבר יפה-תואר, אחד המוחות החריטים בממלכתו של וינסטון צ'רצ'יל, ידידו האישי. לא בכדי נשלח לקאהיר. שם נרקם חלק מעתיד האימפריה. שם הוקמה הליגה הי-ערבית, תחת חסותו. שם גם נידונה "בעית ארץ-ישראל".

ליד אותה קאהיר, בחדר נקי ומרוהט היטב במיבצר עתיק, היה כלוא גבר שקט, נמרץ-קומה. יואל בראנד, שליח 800 אלף יהודי הונגריה. האיש שגורל שליחותו יכול היה להציל רבבות. הובא באחד הערבים למועדון האנגלו-מצרי, נחקר ארוכות על-ידי קבוצה של תריסר אנגלים. הוא לא שם לב במיוחד לכך, משך חמישה חודשים התרגל לחקירות בלתי-פוסקות, 14 שעות ביממה. אולם הוא זכר היטב אותה פגישה. כי בה נפל פסוק היסטורי.

אחד הנוכחים שאל אותו על שליחותו. שוב ושוב הדגיש בראנד שאפשר להציל לבסוף הפליט הבריטי: "מה אעשה בי-מיליון יהודים? איפה אשים אותם?" בי-צאתו שאל בראנד מי היה האיש. התשובה: לורד מוין.

אחרי שיחרורו הצטרף בראנד ללח"י, האירגון שהיה את הלורד. מוין, אריסטוקרט ובו למשפחה בעלת שם-עולמי בין יצרני הברכה, לא היה אדם אכזרי. להיפך, ימים מעטים לפני מותו

הלורד חזר הביתה. נהג המכונית הפרי-טית הנוחה התקרב לשער הגן שהקיף את היילה בשכונת זאמלק, קהיר, רובע של וילות נאות בהן גרו עשירי הארץ והי-מושלים הבריטיים. המכונית עצרה, הנהג פתח את הדלת. עמד לגשת לשער, לפתחו לפני המכונית.

לפתע נפתחה הדלת אשר ליד הלורד מוין. צעיר שחרחר דחף את ידו פנימה. ירה מקרוב, פצע את הלורד פצעי-מות. המזכירה, שישבת לידו, לא נפגעה כלל. הנהג, קורטורל פולר, לא איבד את עשי-תונותיו. הוא שלף את אקדחו. אך עוד לפני שיכול היה לפתוח את הניצרה, נקצר על-ידי כדוריו של צעיר שני, בלונדי וי-תכול-עיניים, שחיפה על הראשון.

השניים עלו על אופניים, התרחקו במי-הירות. אולם הגורל רצה אחרת. שוטר מצרי רכוב על אופנוע, שנודמן במקרה במקום, רדף אחריהם, פתח עליהם באש. השניים ירו לעבר גלגליו, נקבו אחד מהם. אולם באותו רגע נפצע הצעיר הבלונדי בריאותיו. השחרחר הסתכל אחורה, כאילו לעזור לחברו, נמלך בדעתו, השתדל להת-רחק. לשוא. ההמון שהתאסף תפס בו-השניים נעצרו.

ביתניים טילפנה המזכירה לאמבולנס. אולם עוד בדרך לבית-החולים מת —

הקרבו

וולט אדוורד גינאס, הבארון הראשון ל-בית מוין, בנו השלישי של הלורד הראשון לבית אייב, היה בשיא הקאריירה שלו כשפגע בו הכדור הקטלני.

דרך חייו מצלצלת בדיוק כדרך חייו של כל לורד בריטי אחר בעל מעמד דומה: יליד דובלין, אירלנד, בן 64, חניך בית-הספר האריסטוקרטי של איטון, נפצע במל-

GUNMEN TRY TO KILL MINISTER RESID

LORD MOYNE SERIOUSLY WOUN

IN REVOLVER ATT

OUTSIDE HIS HO

EGYPT was deeply shocked yeste

news of the attempted assassin

Lord Moyne, who was seriously woun

side his Zamalek, Cairo, home when

by two armed men.

Quick thinking by an Egyptian policeman immediate arrest of the two men who fu British Minister Resident.

Lord Moyne had arrived at his home by c office in Garden City when the attack took place one o'clock.

6 באוקטובר 1944

באוקטובר. הכותרת אומרת: "הלורד מחוץ לביתו". הידיעה פותחת במלים

זהו קטע מהעיתון האנגלי הקאהירי ניר איסט דיילי, שהופיע למחרת הרצח, ב-7 מוין נפצע קשה בהתקפת ארדחים האלה: "מצריים הודעוה עמוקות..."